ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 19.6.2024 г.
COM(2024) 615 final

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на Литва

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 615 final}

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на Литва

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета[1], и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета по икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета[2], с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост, влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По Механизма за възстановяване и устойчивост се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от ЕС. В съответствие с приоритетите на европейския семестър той спомага за постигането на икономическо и социално възстановяване и за изпълнението на устойчиви реформи и инвестиции, по-специално за насърчаването на екологичния и цифровия преход и за укрепването на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и за стимулирането на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, за подобряването на териториалното сближаване в рамките на ЕС и за подкрепата на непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права.

---

1 ОВ L 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17). http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

(2) Регламентът REPowerEU[3], приет на 27 февруари 2023 г., има за цел постепенното премахване на зависимостта на ЕС от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще спомогне за постигането на енергийна сигурност и диверсификация на енергийните доставки на ЕС, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Литва добави нова глава за REPowerEU към своя национален план за възстановяване и устойчивост, за да финансира ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU.

(3) На 16 март 2023 г. Комисията публикува Съобщението „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.“[4], за да допринесе за оформянето на политическите решения и да се създадат рамкови условия за увеличаване на растежа. Съобщението е структурирано около девет взаимно подсилващи се движещи сили в областта на конкурентоспособността. Сред тези движещи сили достъпът до частен капитал, научните изследвания и иновациите, образованието и уменията и единният пазар се открояват като основни приоритети на политиката за реформи и инвестиции с цел справяне с настоящите предизвикателства, свързани с производителността, както и за изграждане на дългосрочна конкурентоспособност на ЕС и неговите държави членки. След съобщението Комисията публикува на 14 февруари 2024 г. годишния доклад за единния пазар и конкурентоспособността[5]. В доклада се описват подробно конкурентните предимства на единния пазар на Европа и съответните предизвикателства, като се проследява развитието през годината с оглед на деветте фактора на конкурентоспособността.

(4) На 21 ноември 2023 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2024 г.[6], с което постави началото на цикъла на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2024 г. На 22 март 2024 г. Европейският съвет одобри приоритетите на обзора във връзка с четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 21 ноември 2023 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2024 г., в който не посочи Литва като една от държавите членки, които може да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси, и за които ще е необходим задълбочен преглед. На същата дата Комисията прие становище относно проекта на бюджетен план за 2024 г. на Литва. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, която Съветът прие на 12 април 2024 г., както и предложението за съвместния доклад за заетостта за 2024 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права, което Съветът прие на 11 март 2024 г.

---

3 Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

4 COM(2023) 168 final.

5 COM(2024) 77 final.

6 COM(2023) 901 final.

(5) На 30 април 2024 г. влезе в сила новата рамка на ЕС за икономическо управление. Рамката включва новия Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета. Тя включва също изменения Регламент (ЕО) № 1467/97 за прилагане на процедурата при прекомерен дефицит и изменената Директива 2011/85/ЕС за бюджетните рамки на държавите членки[7]. Целите на новата рамка са устойчивост на държавния дълг и устойчив и приобщаващ растеж чрез постепенна фискална консолидация, както и реформи и инвестиции. С нея се насърчава националната ангажираност, като средносрочната ѝ насоченост е по-силна в съчетание с по-ефективно и съгласувано прилагане. Всяка държава членка следва да представи на Съвета и на Комисията национален средносрочен фискално-структурен план. Националните средносрочни фискално-структурни планове съдържат фискалните ангажименти, ангажиментите за реформи и инвестиции на държавата членка, като обхващат период на планиране от 4 или 5 години в зависимост от нормалната продължителност на националния законодателен цикъл. Планът на нетните разходи[8] в националните средносрочни фискално-структурни планове следва да отговаря на изискванията на Регламент (ЕС) 2024/1263, включително на изискванията за правдоподобно низходяща тенденция на консолидирания държавен дълг най-късно до края на периода на корекция или за задържане на консолидирания държавен дълг на разумни равнища под 60 % от БВП, както и за свеждане и/или поддържане на бюджетния дефицит на равнище под референтната стойност от 3 % от БВП в средносрочен план. Когато държава членка се ангажира със съответен набор от реформи и инвестиции в съответствие с критериите, определени в Регламент (ЕС) 2024/1263, периодът на корекция може да бъде удължен най-много с 3 години. За да подпомогне изготвянето на тези планове, на [21 юни] 2024 г. Комисията трябва да предостави на държавите членки насоки относно съдържанието на плановете и последващите годишни доклади за напредъка, които те ще трябва да представят, и в съответствие с член 5 от Регламент (ЕС) 2024/1263 ще им предаде технически насоки относно фискалните корекции (референтни траектории и техническа информация, когато е приложимо). Държавите членки следва да представят своите средносрочни фискално-структурни планове до 20 септември 2024 г., освен ако държавата членка и Комисията споразумеят да удължат този срок в разумни граници. Държавите членки следва да гарантират участието на своите национални парламенти и консултациите с независими фискални институции, социалните партньори и други заинтересовани страни на национално равнище, когато е уместно.

---

7 Регламент (ЕС) 2024/1264 на Съвета от 29 април 2024 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1467/97 за ускоряване и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит (ОВ L, 2024/1264, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) и Директива (ЕС) 2024/1265 на Съвета от 29 април 2024 г. за изменение на Директива 2011/85/ЕС относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки (ОВ L, 2024/1265, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

8 Нетни разходи съгласно определението в член 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 на Съвета от 29 април 2024 г. (ОВ L 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Нетни разходи означава държавни разходи след приспадането на: i) разходите за лихви, ii) дискреционните мерки по отношение на приходите, iii) разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, iv) националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, v) цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица, както и vi) еднократните и други временни мерки.

(6) През 2024 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма за възстановяване и устойчивост. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете спомагат за ефективното справяне с всички или значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г., 2022 г. и 2023 г. продължават да бъдат еднакво актуални и за плановете за възстановяване и устойчивост, преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(7) На 14 май 2021 г. Литва представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V към посочения регламент. На 28 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва[9], който бе изменен на 9 ноември 2023 г. съгласно член 18, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241 за актуализиране на максималното финансово участие за безвъзмездна финансова подкрепа, както и за да бъде включена главата за REPowerEU[10]. Отпускането на траншовете зависи от решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, че Литва е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

(8) На 19 юни 2024 г. Комисията публикува доклада за Литва за 2024 г.[11] В него беше оценен напредъкът на Литва в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019—2023 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Литва на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на Литва при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на ЕС в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

---

9 Решение за изпълнение от 28 юли 2021 г. на Съвета за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва (10477/2021).

10 Решение за изпълнение на Съвета от 23 ноември 2023 г. за изменение на Решение за изпълнение от 28 юли 2021 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва (14637/2023).

11 SWD(2024) 615 final.

(9) Въз основа на данни, потвърдени от Евростат[12], дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Литва се е увеличил от 0,6 % от БВП през 2022 г. на 0,8 % през 2023 г., а консолидираният държавен дълг се е увеличил от 38,1 % от БВП в края на 2022 г. на 38,3 % в края на 2023 г.

(10) На 12 юли 2022 г. Съветът препоръча[13] Литва да предприеме действия, за да гарантира, че през 2023 г. растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло неутрална позиция на политиката[14], като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите на покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. На Литва беше препоръчано да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На Литва беше препоръчано и да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като се вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза. Според оценките на Комисията, през 2023 г. фискалната позиция[15] е била експанзионистична с 0,6 % от БВП в контекста на висока инфлация. Увеличението на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. осигури като цяло неутрален принос от -0,2 % от БВП към фискалната позиция. Това включва по-високи разходи за предоставяне на временна закрила на разселените лица от Украйна (с 0,1 % от БВП). Растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи през 2023 г. бе в съответствие с препоръката на Съвета. Като цяло неутралният принос на финансираните на национално равнище първични текущи разходи се дължи на намалените разходи за мерките за подкрепа (целеви и нецелеви) за домакинствата и предприятията в отговор на покачването на цените на енергията (с 0,9 процентни пункта от БВП). Заплатите в държавния сектор, социалните обезщетения и пенсиите бяха сред основните двигатели на растежа на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите). Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, възлизат на 1,2 % от БВП през 2023 г. Инвестициите, финансирани на национално равнище, възлизат на 3,5 % от БВП през 2023 г., което представлява увеличение от 0,9 процентни

---

12 Евростат, Euro Indicators, 22.4.2024 г.

13 Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на Литва за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2022 г. (ОВ C 334, 1.9.2022 г., стр. 120).

14 Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. средносрочният потенциален растеж на производството на Литва през 2023 г., който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 10,5 % в номинално изражение въз основа на 10-годишния среден реален потенциален темп на растеж и дефлатора на БВП от 2023 г.

15 Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Тя има за цел да оцени икономическия импулс, произтичащ от фискалните политики, както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на ЕС. Фискалната позиция се измерва като разликата между: i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите (и с изключение на свързаните с COVID-19 временни извънредни мерки), включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

пункта в сравнение с 2022 г. Литва финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС. Литва финансира публични инвестиции за екологичния и цифровия преход и за енергийна сигурност, като например инсталирането на четири съоръжения за съхранение на енергия, за да се гарантира сигурността и стабилността на литовската електроенергийна система, които са частично финансирани от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС.

(11) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 2,0 % през 2024 г. и с 2,9 % през 2025 г., а ХИПЦ-инфлацията да бъде 1,9 % през 2024 г. и 1,8 % през 2025 г.

(12) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 1,8 % от БВП през 2024 г., а съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 38,9 % до края на 2024 г. Увеличението на дефицита през 2024 г. отразява увеличението на разходите, което не съответства напълно на увеличението на приходите. Разходите нарастват поради индексацията на пенсиите и социалните обезщетения, увеличаването на заплатите в държавния сектор, текущите трансфери, плащани от правителството, и разходите за лихви. Очаква се заплатите в държавния сектор да нарастват с толкова високи темпове, колкото заплатите в частния сектор, за да се запази конкурентоспособността на държавния сектор като работодател. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция се очаква да бъде експанзионистична в размер на -1,6 % от БВП през 2024 г.

(13) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. разходите в размер на 0,8 % от БВП се очаква да бъдат финансирани с безвъзмездна подкрепа („безвъзмездни средства“) от Механизма за възстановяване и устойчивост през 2024 г. в сравнение с 0,3 % от БВП през 2023 г. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства от Механизма за възстановяване и устойчивост, ще продължат да дават възможност за висококачествени инвестиции и реформи за повишаване на производителността без пряко въздействие върху салдото и дълга по консолидирания държавен бюджет на Литва. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се очаква разходите в размер на 0,5 % от БВП да бъдат покрити със заеми от Механизма за възстановяване и устойчивост през 2023 г. в сравнение с 0,0 % от БВП през 2024 г.

(14) На 14 юли 2023 г. Съветът препоръча[16] на Литва да поддържа стабилна фискална позиция през 2024 г. Когато изпълняваха своите бюджети за 2023 г. и изготвяха своите проекти на бюджетни планове за 2024 г. държавите членки бяха приканени да вземат предвид факта, че Комисията ще предложи на Съвета да бъдат открити основани на дефицита процедури при прекомерен дефицит въз основа на данните за резултатите за 2023 г. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. структурното салдо на Литва се очаква да бъде -0,8 % от БВП през 2024 г. от 0,1 % през 2023 г., като по този начин ще остане близо до средносрочната бюджетна цел (СБЦ) на страната за структурно салдо от -1,0 % от БВП. Това е в съответствие с препоръчаното от Съвета.

[16] Препоръка на Съвета от 14 юли 2023 г. относно националната програма за реформи на Литва за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2023 г. (ОВ C 312, 1.9.2023 г., стр. 135).

(15) Освен това Съветът препоръча на Литва да предприеме действия за прекратяване на действащите спешни мерки за енергийна подкрепа възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. Освен това Съветът уточни, че ако новите увеличения на цените на енергията налагат нови или запазване на съществуващи мерки за подкрепа, Литва следва да гарантира, че те са насочени към защитата на уязвимите домакинства и предприятия, че са фискално достъпни и запазват стимулите за икономии на енергия. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните бюджетни разходи[17] за спешните мерки за енергийна подкрепа се оценяват на 0,3 % от БВП през 2023 г. и се очаква да бъдат по-малко от 0,1 % през 2024 г. и 0,0 % през 2025 г. По-специално, компенсацията за ДДС, начислен върху топлинната енергия и топлата вода за битови потребители, ще остане в сила през 2024 г. Предвижда се спешните мерки за енергийна подкрепа да бъдат прекратени възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. Това е в съответствие с препоръчаното от Съвета.

(16) По-конкретно Съветът препоръча на Литва също така да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да гарантира, че безвъзмездните средства по Механизма и другите фондове на Съюза се усвояват ефективно, по-специално с цел насърчаване на екологичния и цифровия преход. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. финансираните на национално равнище публични инвестиции се очаква да намалеят до 3,3 % от БВП през 2024 г. от 3,5 % от БВП през 2023 г. Това се дължи на изключително високите инвестиции през 2023 г. за инфраструктура, включително за отбрана и сигурност. За сравнение, финансираните на национално равнище публични инвестиции са били средно 2,8 % от БВП за периода 2019—2022 г. Като се вземат предвид тези допълнителни фактори, публичните инвестиции през 2024 г. се оценяват като съобразени с препоръката на Съвета. На свой ред, публичните разходи, финансирани от приходи от фондове на ЕС, включително безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост, се очаква да нараснат до 1,8 % от БВП през 2024 г. (от 1,2 % от БВП през 2023 г.).

(17) Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, и при условие че политиката остане непроменена, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,2 % от БВП през 2025 г. Увеличението на дефицита през 2025 г. отразява главно нарастването на социалните разходи поради индексацията на пенсиите и социалните обезщетения, докато приходите се очаква да останат стабилни като процент от БВП: прогнозираното увеличение на приходите от социалноосигурителни вноски и косвени данъци ще бъде компенсирано от намаляване на приходите от корпоративни подоходни данъци поради постепенното премахване на „временната солидарна вноска“, която понастоящем се събира от банките, както и прогнозираното намаление на приходите от лихви, тъй като правителството планира да намали паричните си депозити в централната банка. Стимулирано от нарастващия дефицит, съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 41,6 % до края на 2025 г.

[17] Стойността представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително приходите и разходите и, когато е приложимо, след приспадане на приходите от данъци върху извънредните печалби на доставчиците на енергия.

(18) Данъчните приходи на Литва като дял от БВП се увеличиха през 2023 г., но са значително под средните за ЕС. Това ограничава наличното финансиране за публични разходи за здравеопазване, социална закрила и общофункционално управление на държавата. През 2022 г. приходите от данъци върху имуществото, които са сред данъците с най-малко увреждащо действие върху растежа, възлизаха едва на 0,3 % от БВП, което е около седем пъти по-ниска стойност от средната стойност за ЕС. Приходите, които Литва събира от данъци върху капитала представляват по-малко от половината от средната стойност за ЕС (като дял от БВП), като държавата има едни от най-ниските транспортни данъци в ЕС и е една от малкото държави членки без годишен данък върху автомобилите. Публичните разходи за социална закрила са се увеличили през 2023 г., но все още са значително под средните за ЕС. Това се изразява в относително ниски равнища и ограничен обхват на социалните обезщетения, като пенсиите за осигурителен стаж и възраст са едни от най-ниските в ЕС спрямо доходите от заетост. Разходите за общофункционално управление на държавата са особено ниски, като представляват по-малко от половината от финансирането (като процент от БВП) в сравнение със средните стойности за ЕС. Недостатъчните финансови ресурси за здравеопазване водят до високи равнища на неудовлетворени потребности на пациентите и по-специално на групите с ниски доходи, до силно разчитане на преките плащания от страна на пациентите и до невъзможност да се предложат конкурентни заплати и условия на здравните специалисти.

(19) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Очаква се те да спомогнат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за държавата препоръки. В този кратък срок бързото и ефективно изпълнение на плана, включително на главата за REPowerEU, е от съществено значение за повишаване на дългосрочната конкурентоспособност на Литва чрез екологичния и цифровия преход, като същевременно се гарантира социална справедливост. За да бъдат изпълнени ангажиментите по плана до август 2026 г., от съществено значение е Литва да продължи изпълнението на реформите и инвестициите чрез отстраняване на възникващите забавяния, включително по-специално данъчната реформа. Систематичното участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост.

(20) Като част от междинния преглед на фондовете на политиката на сближаване, в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 от Литва се изисква да направи преглед на всяка програма до март 2025 г., като вземе предвид, наред с другото, предизвикателствата, посочени в специфичните за държавата препоръки за 2024 г., както и на своя национален план в областта на енергетиката и климата. Този преглед представлява основата за окончателното разпределение на финансирането от ЕС, включено във всяка програма. Въпреки че Литва постигна напредък в прилагането на политиката на сближаване и Европейския стълб на социалните права, все още са налице предизвикателства и продължават да съществуват значителни регионални различия между столичния регион и останалата част от Литва по отношение на икономическата дейност,

инвестициите и социалните показатели. От решаващо значение е да се ускори изпълнението на програмите на политиката на сближаване. Договорените в програмите приоритети продължават да бъдат актуални. Важно е да продължи преодоляването на регионалните различия, като същевременно се постави акцент върху изоставащите области. Подобряването на качеството на образованието и достъпа до него (включително чрез прилагане на Европейската гаранция за децата), както и на социалните и здравните услуги, продължава да е от значение. Литва би могла също така да се възползва от инициативата „Платформа за стратегически технологии за Европа“ в подкрепа на трансформацията на промишлеността чрез разработването и производството на цифрови и дълбокотехнологични иновации с висока добавена стойност, както и чисти и ресурсно ефективни технологии и биотехнологии, включително в областта на отбраната и на технологиите с двойна употреба.

(21) Освен икономическите и социалните предизвикателства, към които са насочени планът за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, Литва е изправена пред няколко допълнителни предизвикателства, свързани със здравните и пенсионните системи, конкурентоспособността, комуналните услуги, както и управлението на околната среда и на ресурсите.

(22) Обхватът на услугите за здравна профилактика, ранна диагностика и първична медицинска помощ е ограничен в Литва и липсват подходящи компетентности в екипите за първична медицинска помощ. В резултат на това равнището на предотвратима и лечима смъртност остава високо. Това е повлияно от слабостите в профилактичните интервенции, скрининга и предоставянето на лечение, но също и от поведенчески рискови фактори. Разходите за здравеопазване продължават да бъдат сред най-ниските в ЕС (само 68,6 % от тях са били публично финансирани през 2021 г.). Литва започва да предприема законодателни действия и да използва инвестиции за укрепване на първичната медицинска помощ и здравната профилактика, но резултатите все още не са постигнати.

(23) Въпреки че размерът на пенсиите за осигурителен стаж и възраст през последните години средно нараства, способността на данъчната и социалноосигурителната система в Литва да облекчава бедността (20,9 % спрямо 16,5 % за ЕС) и неравенството по отношение на доходите (6,39 квинтилно съотношение на доходите спрямо 4,74 за ЕС) остава недостатъчна. Адекватността на пенсиите за осигурителен стаж и възраст спрямо доходите преди пенсиониране се е влошила и продължава да бъде критично ниска. През 2022 г. (последните налични данни) медианният разполагаем доход на по-възрастните хора (на възраст 65 години или повече) представлява 65 % от медианния разполагаем доход на хората на предпенсионна възраст[18], което е с 15 процентни пункта по-ниско от средното за ЕС. Разликата между доходите преди и след пенсиониране се увеличава от 2014 г. насам. Общият коефициент на заместване на дохода за пенсиите за осигурителен стаж и възраст[19], с който се измерва размерът на пенсиите като дял от получаваните преди пенсиониране заплати преди приспадането на данъци, е най-ниският в ЕС за 2022 г. Въпреки че

[18] Медианен разполагаем доход за възрастовата категория 55—64 години.

[19] Показателят се определя като съотношение между медианната индивидуална брутна пенсия на възрастовата категория 65—74 години и медианната индивидуална брутна заплата на възрастовата категория 50—59 години, с изключение на други социални помощи.

средната пенсия, изплащана от държавния социалноосигурителен фонд, се е увеличила значително (от 277 EUR през 2017 г. на 539 EUR през 2023 г.), тя все още остава под прага на бедността (564 EUR през 2023 г.). Като цяло ниската адекватност на пенсиите увеличава бедността в напреднала възраст. През 2022 г. процентът на изложените на риск от бедност възрастни хора е един от най-високите в ЕС (39,5 % за Литва спрямо 17,3 % за ЕС). Въпреки напредъка през последните години енергийната бедност остава сред едно най-високите равнища в ЕС. Преодоляването на тези предизвикателства би допринесло и за подпомагане на възходящата социална конвергенция в съответствие с втория етап на анализа по държави на службите на Комисията въз основа на характеристиките на Рамката за социална конвергенция[20].

(24) В Литва продължават да съществуват регионални различия, изострени от отрицателното демографско развитие. В Литва се наблюдава значително по-голяма разлика между градските и селските райони по отношение на риска от бедност или социално изключване в сравнение със средната стойност за ЕС (10,7 процентни пункта спрямо 0,4 процентни пункта през 2022 г., изчислено като разлика в дела на населението). За по-малките и по-отдалечени общини става все по-трудно да се осигури ефективен достъп до качествено здравеопазване, образование, социални услуги, транспорт, енергетика, водоснабдяване и други комунални услуги, както и да се ускори икономическото развитие. Общините не си сътрудничат за обединяване на експертен опит и инвестиции с цел да се увеличат и подобрят ефикасността и ефективността при предоставянето на комунални услуги. Разпокъсаната и неравномерно развита система за обществен транспорт, липсата на вътрешна свързаност и интермодалност[21], планирането на пътувания и други основни пътнически услуги възпрепятстват достъпа до работни места и комунални услуги, особено в отдалечените и селските райони, което допринася за регионалните различия. Литва има най-слабо развитата и най-слабо използваната мрежа за обществен транспорт в ЕС, като само 5,3 % от пътуванията се извършват с обществен транспорт, включително 0,9 % с влак. Литва разполага със значителни възможности за подобряване на координацията на своята система за обществен транспорт както на регионално, така и на централно равнище.

(25) Литва отбелязва ограничен ръст на производителността, отчасти поради несъответствия между търсените и предлаганите умения. Въпреки че в страната процентът на завършилите висше образование е един от най-високите, недостигът на квалифициран персонал е основна пречка пред дългосрочните инвестиции за 72 % от литовските предприятия, докато едва 47 % от завършилите колеж намират работни места, които съответстват на равнището им на образование. Участието на социалните партньори в разработването на учебни програми и контролът на качеството на учебните програми за висше образование остават слаби. Мрежата от висши учебни заведения не е адаптирана към намаляващия брой студенти и ще бъде подложена на допълнителен натиск след влизането в сила на нова система за прием на студенти тази година. Въпреки че Литва е планирала няколко проекта за реорганизация на колежите,

[20] SWD(2024) 132 final.

[21] Характеристика на транспортна система, при която поне два различни вида транспорт се използват по интегриран начин, за да се завърши последователността на транспортиране от врата до врата.

необходими са допълнителни усилия за повишаване на ефективността на мрежата за висше образование и консолидиране на разпокъсаната система за научни изследвания.

(26) Литва изостава от средното за ЕС по различни показатели за иновации, като например интензивност на научните изследвания и иновациите (НИИ), публично-частни партньорства и частни инвестиции в НИИ. Публичните разходи за НИИ възлизат на 0,53% от БВП през 2022 г., което е най-ниското им равнище от 2007 г. насам. Сложните правила ограничават достъпа до публични мерки за подкрепа на НИИ за академичните среди и предприятията. Частните инвестиции в НИИ са в застой през последните години и са три пъти по-ниски от средните за ЕС. Ограниченият достъп до финансиране утежнява положението, като възпрепятства растежа на иновативните предприятия, по-специално на малките и средните предприятия, които са изправени пред ограничена наличност на алтернативни източници на финансиране.

(27) Икономиката на Литва, и по-специално нейната промишленост, е значително по-малко ефективна при използването на материали за създаване на благосъстояние от средното за ЕС. Производителността на ресурсите остава постоянно под средната за ЕС от 2018 г. насам, като се забелязва по-високо потребление на суровини. Процентът на кръгово използване на материалите в Литва е три пъти по-нисък от средния за ЕС през 2022 г. (4,1 % в сравнение с 11,5 %) и не отбелязва признаци на подобрение от 2018 г. насам. Това означава, че приблизително 96 % от всички материали не се използват повторно в Литва, което показва значителни възможности за подобряване на разпокъсаната система за разделяне и рециклиране на отпадъците и за насърчаване на използването на вторични материали за създаване на стойност. Освен това три четвърти от площта на сградния фонд на Литва е построена преди 1992 г., което води до ниска енергийна ефективност и по-високо потребление на енергия (и енергийна бедност). С подобряването на производителността на ресурсите може да се намали зависимостта от нестабилните пазари на суровини, да се понижат производствените разходи и по този начин да се стимулира конкурентоспособността чрез повишаване на ефективността, като същевременно се спомогне за свеждане до минимум на отрицателното въздействие върху околната среда. В същото време две трети от местообитанията, защитени съгласно законодателството на ЕС, са в неблагоприятен природозащитен статус, а само половината от всички повърхностни водни обекти постигат добро екологично състояние. Литва претърпя значителна загуба на биологично разнообразие в селскостопанските ландшафти. Пример за това е намаляването с почти половината от популацията на птици, живеещи върху земеделски земи, през периода 2000—2020 г. Освен това селскостопанският сектор е вторият по големина източник на емисии на парникови газове в Литва и емисиите му нарастват от 2005 г. насам. Като цяло недостигът на инвестиции в околната среда се оценява на 2,2 % от БВП в Литва през периода 2014—2020 г., което е доста над средното равнище за ЕС от 0,8 %. Поради това все още има възможност за по-нататъшно привеждане на селскостопанските практики в съответствие с екологичните цели.

(28) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз, през 2024 г. Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за

възстановяване и устойчивост, за да изпълнят препоръката относно икономическата политика на еврозоната. Що се отнася до Литва, препоръки 1, 2, 3 и 4 спомагат за изпълнението на първата, втората, третата и четвъртата препоръка за еврозоната.

ПРЕПОРЪЧВА на Литва да предприеме през 2024 г. и 2025 г. следните действия:

1. Да представи своевременно средносрочния фискално-структурен план. В съответствие с изискванията на реформирания Пакт за стабилност и растеж да ограничи растежа на нетните разходи[22] през 2025 г. до равнище, съобразено с поддържането на дефицита по консолидирания държавен бюджет под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП и запазването на разумно равнище на консолидирания държавен дълг в средносрочен план. Да предостави подходящо финансиране за здравеопазване, социална закрила и общофункционално управление на държавата.

2. Да се справи с възникващите забавяния, за да се даде възможност за продължаване на бързото и ефективно изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, като се гарантира приключването на реформите и инвестициите до август 2026 г. Да ускори изпълнението на програмите на политиката на сближаване. В контекста на междинния си преглед да продължи да се съсредоточава върху договорените приоритети, като същевременно вземе предвид възможностите, предоставени от инициативата „Платформа за стратегически технологии за Европа“ за подобряване на конкурентоспособността.

3. Да подобри здравните резултати и устойчивостта на здравната система чрез укрепване на първичната медицинска помощ и разширяване на здравната профилактика. Да повиши адекватността на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, като същевременно се запази устойчивостта на пенсионната система. Да се справи с регионалните различия чрез насърчаване на сътрудничеството между общините с цел да се подобри достъпът до обществени услуги, включително обществен транспорт.

4. Да се справи с несъответствията между търсените и предлаганите умения чрез подобряване на съответствието на висшето образование с нуждите на пазара на труда. Да улесни частните инвестиции в научни изследвания и иновации. Да повиши производителността на ресурсите, за да постигне напредък към кръгова икономика.

Съставено в Брюксел на година.

За Съвета
Председател

[22] Съгласно член 2, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на разходите за лихви, дискреционните мерки по отношение на приходите, разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица, както и еднократните и други временни мерки.